



## IN VEILIGE HANDEN

### INLEIDING

Het landelijk project “In veilige handen” richt zich op het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag ten opzichte van kinderen en jongeren binnen vrijwilligersorganisaties en/of verenigingen.

Misbruik is een lastig onderwerp. Geen enkele vereniging hoopt dat het gebeurt. Als bestuur vinden we het van groot belang het onderwerp bespreekbaar te maken. Openheid en preventief beleid helpen bij het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

#### *Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag ?*

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is een breed begrip. Het kan variëren van dubbelzinnige opmerkingen en seksueel getinte grappen tot aanranding en verkrachting. Maar iedere vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft één overeenkomst: een machtsverschil tussen pleger en slachtoffer. Bijvoorbeeld door sekse, leeftijd of het aantal plegers. In het geval van leeftijd is de wet heel duidelijk. Seks met iemand jonger dan 18 jaar is per definitie strafbaar.

#### *De vereniging veilig maken*

Een veilige omgeving is belangrijk. Zeker wanneer je als organisatie met en voor minderjarigen werkt. Dit betekent dat naast de aanwezigheid van een fysiek veilige omgeving en materialen, minderjarigen zich ook veilig moeten kunnen voelen. En dit geldt niet alleen voor kinderen jonger dan 18 jaar. Alle mensen die in een vereniging actief zijn hebben baat bij een fysiek en sociaal veilige werkomgeving. Het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag is ook in het belang van de organisatie zelf.

Organisaties die hun zaken niet op orde hebben lopen het risico dat:

- mensen die de grens overschrijden zeggen dat ze niet beter weten;
- minderjarigen die met seksueel grensoverschrijdend gedrag worden geconfronteerd denken dat zij de enige zijn en niet weten bij wie ze voor hulp en steun terecht kunnen;
- het bestuur door ouders, de gemeente en vrijwilligers als onverantwoordelijk wordt gezien omdat het geen maatregelen heeft genomen;
- de vereniging aansprakelijk wordt gesteld voor geleden schade.

## STAPPENPLAN

Hoe kunnen we de vereniging veilig maken ?

We willen dit bereiken door middel van een stappenplan dat helpt om achter de schermen alles zo te regelen dat minderjarigen echt in veilige handen zijn binnen onze vereniging.

*Stap 1.*      Onderwerp op de agenda.

Deze stap is gezet door het onderwerp te bespreken in het bestuur. De jeugdcoördinator is verantwoordelijk voor dit onderwerp en de uitvoering.

*Stap 2.*      Vaststellen omgangsregels.

Elke vrijwilligers organisatie heeft omgangsregels. Dit zijn formele of informele afspraken die in organisaties gelden als huisregels. Ook voor de preventie van seksueel misbruik/grensoverschrijdend gedrag is het goed om dergelijke regels op te stellen. Regels die gaan over de omgang met elkaar en over het gedrag dat niet getolereerd wordt. In **bijlage 1** zijn omgangsregels opgenomen waar de grens ligt van het toelaatbare in contact met kinderen en jongeren.

*Stap 3.*      Vaststellen gedragscode.

Een gedragscode is een document met richtlijnen voor de omgang tussen medewerkers/vrijwilgers/leden en minderjarigen. De code geeft aan waar de grenzen liggen in het contact met minderjarigen. Het is een formeel document dat wordt ondertekend door vrijwilligers en medewerkers.

**Bijlage 2.**

*Stap 4.*      Opstellen risicoanalyse.

Bij een risicoanalyse gaat het erom te kijken wie wanneer en waar in de gelegenheid is grensoverschrijdend gedrag te vertonen en wie wanneer en waar kwetsbaar is voor seksueel misbruik. Door risicofactoren op te sporen kun je ze vervolgens gericht beïnvloeden. **Bijlage 4.**

*Stap 5.*      Aanstellen aandachtsfunctionaris.

Een aandachtsfunctionaris is iemand vanuit de vereniging die contactpersoon is voor alle leden. Deze persoon weet te handelen bij signalen. Iedereen kan bij deze persoon met signalen en klachten terecht. Deze persoon biedt een luisterend oor en weet de weg. De aandachtsfunctionaris legt altijd verantwoording af aan het bestuur.

*Stap 6.*      Zorgvuldig aanstellingsbeleid vrijwilligers.

Voor een veilige omgeving is het belangrijk om preventief te werken. Om vervelende situaties te voorkomen is het goed om standaard een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) te vragen aan alle vrijwilligers.

Iedereen die in contact komt met minderjarigen tekent de gedragsregels. Alle leden, vrijwilligers, beroepskrachten e.d. Zijn op de hoogte van de omgangsregels.

- Stap 7.* Opstellen meldprotocol.  
Het meldprotocol is een beschrijving van wat medewerkers/vrijwilligers moeten doen en laten bij vermoedens van seksueel misbruik, bij betrappen op hederdaad of bij een spontane onthulling. **Bijlage 3.**  
Advies kan worden gevraagd via Stichting Maatschappelijk werk en Welzijn Oosterschelde (SMWO).
- Stap 8.* Aanpassen huishoudelijk reglement.  
Tekstvoorstel:  
De medewerkers/vrijwilligers/leden zijn verplicht de gedragscode ter preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van minderjarigen in het vrijwilligerswerk na te leven.  
Niet naleven ervan kan aanleiding zijn tot het opleggen van sancties.  
Het bestuur hanteert hierbij de in het huishoudelijk reglement genoemde algemene definitie seksueel grensoverschrijdend gedrag en de gedragscode voor medewerkers/vrijwilligers. De procedure voor het opleggen van sancties vindt plaats conform de regels van het tuchtreglement vrijwilligerswerk.  
Hiervoor aansluiten bij de Stichting Tuchtrect Vrijwilligerswerk.  
([www.tuchtrectvrijwilligerswerk.nl](http://www.tuchtrectvrijwilligerswerk.nl)).
- Stap 9.* Veilige omgeving creëren en behouden.  
Blijvend aandacht voor dit onderwerp via:
- vast agendapunt tijdens algemene ledenvergadering
  - de website : [www.apollowissenkerke.nl](http://www.apollowissenkerke.nl)
  - clubblad “Even uitblazen”.

Januari 2016

## **BIJLAGE 1 : Omgangsregels**

- 1 Ik accepteer en respecteer de ander zoals hij is en discrimineer niet. Iedereen telt mee binnen de vereniging.
- 2 Ik houd rekening met de grenzen die de ander aangeeft.
- 3 Ik val de ander niet lastig.
- 4 Ik berokken de ander geen schade.
- 5 Ik maak op geen enkele wijze misbruik van mijn machtspositie.
- 6 Ik scheld niet en maak geen gemene grappen of opmerkingen over anderen.
- 7 Ik negeer de ander niet.
- 8 Ik doe niet mee aan pesten, uitlachen of roddelen.
- 9 Ik vecht niet, ik gebruik geen geweld, ik bedreig de ander niet, ik neem geen wapens mee.
- 10 Ik kom niet ongewenst te dichtbij en raak de ander niet tegen zijn of haar wil aan.
- 11 Ik geef de ander geen ongewenste seksueel getinte aandacht.
- 12 Ik stel geen ongepaste vragen en maak geen ongewenste opmerkingen over iemands uiterlijk, persoonlijk leven of seksuele voorkeur.
- 13 Als iemand mij hindert of lastig valt dan vraag ik hem/haar hiermee te stoppen. Als dat niet helpt vraag ik een ander om hulp.
- 14 Ik help anderen om zich ook aan deze afspraken te houden en spreek degene die zich daar niet aan houdt erop aan en meld dit zo nodig bij het bestuur.

## **Bijlage 2 : Gedragscode**

Het ene kind wil even op schoot zitten als het troost zoekt, het andere kind heeft behoefte aan een aai over de bol en weer een ander kind vindt het niet prettig om aangeraakt te worden.

Hierover kunnen nooit exacte grenzen worden afgesproken die voor alle kinderen en in alle situaties gelden. Dat is maar goed ook, want voor vele kinderen is dichtbij komen en lichamelijk contact een voorwaarde om te groeien.

Maar er is wel één heel duidelijke grens en dat is de grens dat seksuele handelingen en contacten tussen (jong)volwassenen medewerkers en minderjarigen, die bij ons komen, absoluut ontoelaatbaar zijn !

Daarom hebben wij als vereniging voor al onze vrijwilligers en medewerkers een gedragscode opgesteld. De gedragscode bestaat uit twee delen: regels die bijdragen aan een open, transparante en veilige omgeving voor kinderen, medewerkers en vrijwilligers en de omschrijving van seksueel grensoverschrijdend gedrag die het uitgangspunt is van het tucht- en sanctiebeleid dat door de organisatie wordt gevoerd.

Wanneer je bij ons komt werken, als vrijwilliger, stagiaire of als betaalde kracht, vragen wij je deze gedragscode te ondertekenen. Hiermee verklaar je dat je de gedragscode kent en volgens de gedragscode zult handelen.

### **1 De gedragsregels voor vrijwilligers en medewerkers**

- 1 De vrijwilliger moet zorgen voor een omgeving en een sfeer waarbinnen de minderjarige zich veilig en gerespecteerd voelt.
- 2 De vrijwilliger onthoudt zich ervan de pupil te bejegenen op een wijze die de minderjarige in zijn waardigheid aantast.
- 3 De vrijwilliger dringt niet verder door in het privéleven van de minderjarige dan functioneel noodzakelijk is.
- 4 De vrijwilliger onthoudt zich van elke vorm van seksuele benadering en misbruik en

opzichte van de minderjarige. Alle seksuele handelingen, contacten en relaties tussen vrijwilliger en minderjarige tot 18 jaar zijn onder geen beding geoorloofd en worden beschouwd als seksueel grensoverschrijdend gedrag.

5 De vrijwilliger mag de minderjarige niet op zodanige wijze aanraken dat deze aanraking naar redelijke verwachting als seksueel of erotisch van aard ervaren zal worden.

6 De vrijwilliger zal tijdens trainingsdagen, kampen, reizen, uitjes en dergelijke zeer terughoudend en met respect omgaan met minderjarigen en de ruimtes waarin zij zich bevinden, zoals de kleedkamer of hotelkamer.

7 De vrijwilliger heeft de plicht de minderjarige naar vermogen te beschermen tegen vormen van ongelijkwaardige behandeling en seksueel grensoverschrijdend gedrag en zal er actief op toezien dat de gedragscode door iedereen die bij de minderjarige is betrokken, wordt nageleefd.

8 Indien de vrijwilliger gedrag signaleert dat niet in overeenstemming is met deze gedragscode en bij vermoedens van seksueel grensoverschrijdend gedrag, is hij verplicht hiervan melding te maken bij de daarvoor door het bestuur aangewezen aandachtsfunctionaris.

9 De vrijwilliger krijgt of geeft geen (im)materiële vergoedingen die niet in de rede zijn.

10 In die gevallen waar de gedragscode niet (direct) voorziet, of bij twijfel over de toelaatbaarheid van bepaalde gedragingen ligt binnen de verantwoordelijkheid van de vrijwilligers in de geest van de gedragscode te handelen en zo nodig daarover in contact te treden met een door het bestuur aangewezen persoon.

## **2 Omschrijving seksueel grensoverschrijdend gedrag met minderjarigen en sanctiebeleid**

Onder seksueel grensoverschrijdend gedrag met minderjarigen verstaan wij: Elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale of fysieke zin, opzettelijk of onopzettelijk, die door de persoon die het ondergaat als ongewenst of gedwongen wordt ervaren; en/of plaatsvindt binnen een ongelijke machtsverhouding (volwassene-kind, hulpverlener-cliënt, leerkracht-leerling, trainer-pupil, leiding-jeugd lid, e.d.); en/of andere handelingen of gedragingen die strafbaar zijn volgens het Wetboek van Strafrecht.

Gedragingen die volgens de bovenstaande omschrijving vallen onder seksueel grensoverschrijdend gedrag met minderjarigen, kunnen worden gesanctioneerd door een tuchtrechtprocedure waarin hoor en wederhoor zal plaatsvinden. De sancties bestaan uit het voor korte of langere tijd uitsluiten van werken met minderjarigen door persoonsgegevens in een centraal register op te nemen.

Seksueel grensoverschrijdende gedragingen met minderjarigen waarvan het bestuur oordeelt dat deze vallen onder het Wetboek van Strafrecht, zullen bij politie/justitie worden gemeld.

Deze gedragscode is op 12 februari 2016 vastgesteld door de algemene ledenvergadering.

Handtekening medewerkers/vrijwilliger,

Handtekening bestuur Apollo,

## Bijlage 3 : Meldprotocol

Het protocol biedt bescherming aan de melder/degenen die naar het protocol handelt, aan het vermoedelijke slachtoffer en aan degene die beschuldigd wordt. Het protocol geeft ook een verplichting: te handelen op de vastgelegde manier. Het protocol heeft betrekking op het contact tussen begeleiders (al diegenen die met kinderen/jongeren tot 18 jaar werken/in aanraking komen) en pupillen en op grensoverschrijdende contacten tussen pupillen onderling.

Naast dit meldprotocol is er een klachten- of tuchtprocedure die in werking kan worden gezet na een melding. Ook kan melden leiden tot aangifte wanneer er sprake is van een (vermoeden) van een strafbaar feit. Verder kan melding leiden tot (voorlopige) maatregelen ten opzichte van de beschuldigde. Het bestuur is verantwoordelijk om op een zo zorgvuldig mogelijk en objectieve wijze met elke melding om te gaan. Indien nodig zal het bestuur dan ook een beroep doen op in- of externe deskundigen.

### 1 Wat is seksueel misbruik ?

Wat zegt de wet ?

De Nederlandse wetgeving geldt voor iedereen, dus ook voor gebeurtenissen die zich binnen dan wel buiten vereniging/organisatie afspelen. In het Wetboek van Strafrecht, boek II, titel XIV 'misdrijven tegen de zeden' stellen diverse wetsartikelen bepaalde seksuele gedragingen strafbaar. Deze zijn ook binnen een vereniging/organisatie allen van kracht. Eén wetsartikel 249 willen we hier met name noemen:

“Hij die ontucht pleegt met zijn minderjarig kind, stiefkind of pleegkind, zijn pupil, een aan zijn zorg, opleiding of waakzaamheid toevertrouwde minderjarige of zijn minderjarige bediende of ondergeschikte, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of een geld boete van de vierde categorie”.

Een jeugdlid is aan de zorg en waakzaamheid van onze vereniging toevertrouwd. Dit artikel is dus onverminderd van kracht op al diegenen die jeugdleden begeleiden. Er bestaan vele uitingsvormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag van kinderen. Sommige gedragingen zijn door het duidelijke (strafbare) seksuele karakter niet voor tweërlei uitleg vatbaar. Maar bij sommige gedragingen kunnen vloeiende overgangen bestaan tussen wat je wel en wat je niet als seksueel/ongewenst kunt typeren. Als criterium kan worden gehanteerd:

*Het welzijn van kind en zijn lichamelijke en psychische integriteit in het geding zijn.*

Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag zijn de 'gevoelens van het jeugdlid' en niet de 'gedachten of bedoelingen van de volwassene' bepalend. En hetgeen is verwoord in de zedenparagraaf van het Wetboek van Strafrecht.

Wij richten ons op de preventie van seksueel misbruik binnen onze vereniging. Een breder begrip is seksueel overeenkomst gedrag. Daaronder vallen ook gedragingen die leiden tot seksueel misbruik, of het scheppen van een klimaat waarin misbruik gedijt. We hebben een gedragscode ontwikkeld die elk seksueel grensoverschrijdend gedrag buiten de orde verklaart. In het tuchtrecht, de gedragscode en andere semi-juridische documenten gebruiken we deze term. De definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag luidt:

*Elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale, digitale of fysieke zin, opzettelijk of onopzettelijk, die door de persoon die het ondergaat als ongewenst of gedwongen wordt ervaren; en/of plaatsvindt binnen een ongelijke machtsverhouding (volwassene-kind, hulpverlener-cliënt, leerkracht-leerling, trainer-pupil, leiding-jeugdlid, e.d.; en/of andere handelingen of gedragingen van een soortgelijke aard als die strafbaar zijn gesteld in het Wetboek van Strafrecht.*

## Om welke gedragingen gaat het ?

In de gedragscode staat duidelijk verwoord welke gedragingen niet zijn toegestaan. Enkele voorbeelden:

- alle seksuele contacten met kinderen tot 18 jaar
- een seksueel/erotisch geladen sfeer scheppen (ook via afbeeldingen, post telefoon, sms, e-mail, internet)
- intieme relaties tussen jeugdleden en begeleiders
- ongewenste aanrakingen.

## 2 Signaleringstaak medewerkers en vrijwilligers

Alle medewerkers en vrijwilligers hebben een taak in het signaleren van (vermoedens van) seksueel misbruik en grensoverschrijdend gedrag.

Er wordt verwacht dat zij niet alleen de grovere vormen serieus nemen, maar ook de zogenaamde 'kleinere' grensoverschrijdingen. Deze komen het meest voor en zijn vaak een signaal voor een klimaat waarin ernstigere vormen meer kans kunnen krijgen.

Wanneer er mildere vormen van grensoverschrijdend gedrag worden gesignaleerd, dan wordt er van de medewerker/vrijwilliger verwacht dat hij de betreffende perso(n)en daarop aanspreekt en corrigerend optreedt.

## 3 Meldplicht bij (vermoedens/signalen) van seksueel misbruik

Iedereen die seksueel misbruik vermoedt, of erover hoort, is verplicht dit te melden bij de jeugdcoördinator.

Wanneer vrijwilligers twijfelen over de ernst of het terecht zijn van een vermoeden, geldt een *consultatieplicht* bij de interne *aandachtsfunctionaris* die zij om advies kunnen vragen.

Indien medewerkers/vrijwilligers (vermoedens van) seksueel misbruik hebben, dan schakelen zij direct de aandachtsfunctionaris in, deze gaat niet zelf tot handelen over, maar schakelt het bestuur in via de voorzitter.

De meldplicht overstijgt alle andere belangen die in het geding zouden kunnen zijn, zoals de wens tot geheimhouding bij het slachtoffer. Het is niet aan medewerkers/vrijwilligers om aan waarheidsvinding te doen, dit kan een eventueel juridisch traject verstoren.

Let wel: een melding is **géén** beschuldiging !

Na een melding wordt zorgvuldig en objectief onderzocht wat er aan de hand is. Er is oog voor zowel de privacy en belangen van het vermoedelijk slachtoffer als die van de beschuldigde.

Het bestuur laat zich desgewenst adviseren door (externe) deskundigen over verdere handelwijzen:

- Consultatief gesprek met medewerkers van het Infopunt van SMWO (0113-277111).
- Informatief gesprek met de politie (jeugdagent Noord-Beveland, wijkagent of medewerkers zedenpolitie);
- Hierna strategie bepaling door het bestuur; denk hierbij aan
  - aangifte bij politie (jeugdagent, wijkagent of medewerker zedenpolitie);
  - voorlopige maatregelen t.a.v. de vermoedelijke pleger/beschuldigde;
  - veiligstellen en opvang van het slachtoffer;
  - informatie aan betrokkenen;
  - nazorg.

#### **4 Voorlopige zwijgplicht na melding**

Naast de meldplicht geldt een *voorlopige zwijgplicht* voor het bestuur, de melder en vrijwilligers binnen de vereniging ten opzichte van derden. Natuurlijk kunnen deze betrokkenen zich wel uiten bij de aandachtsfunctionaris binnen de vereniging.

Een voorlopige zwijgplicht is nodig zodat er niet meer personen bij een zaak worden betrokken dan voor een zorgvuldige behandeling noodzakelijk is. Er moet worden voorkomen dat geruchten ontstaan en iemand al bij voorbaat als “schuldig” wordt bestempeld. De zwijgplicht is ook belangrijk om er voor te zorgen dat een eventuele strafrechtelijke procedure niet worden belemmerd.

#### **5 Hoe te handelen bij vermoedens of feiten rond seksueel misbruik**

Er zijn vele signalen die op seksueel misbruik kunnen duiden, maar het belangrijkste signaal is misschien wel: ik heb het gevoel dat er iets niet klopt.

Ga bij jezelf het volgende na en probeer alleen feiten te benoemen:

- Wanneer begon de ongerustheid? Waardoor? Wat is er precies gebeurd?
- Om welke signalen gaat het?
- Wanneer doen ze zich voor?
- Zijn er geleidelijke of plotselinge gedragsveranderingen?
- Hoe lang is dit al aan de hand?

Het kan ook zijn dat een jeugdlid je spontaan vertelt over het misbruik, een ouder zijn zorgen naar je uitspreekt, of dat je het zelf ter plekke constateert.

#### **Doen**

\* Zorg voor de veiligheid van minderjarige.

\* Als je iemand op heterdaad betrapt:

- Laat het slachtoffer niet alleen;
- Meld het onmiddellijk aan de aandachtsfunctionaris of de voorzitter bestuur;
- Als de situatie bedreigend is: bel 112 zodat de politie kan ingrijpen;
- Laat de toestand zoveel mogelijk onaangeroerd in verband met eventueel sporenonderzoek. Bel de zedenpolitie (112), meld waarover het gaat en vraag om instructies.
- Stel zo weinig mogelijk vragen. Luister en stel de minderjarige op zijn/haar gemak.
- Schrijf alles zo letterlijk en feitelijk op, ook de vragen die je hebt gesteld.
- Vertel dat je verplicht bent het verhaal aan het bestuur te melden, maar dat er geen stappen buiten medeweten van het slachtoffer om worden genomen.
- Meld het vermoeden direct bij het bestuur. Bij twijfel consulteer de aandachtsfunctionaris.
- Verwijs de persoon desgewenst naar de aandachtsfunctionaris.
- Blijf beschikbaar voor de minderjarige en blijf de normale begeleiding bieden.

#### **Laten**

\* Handel nooit op eigen houtje!

\* Hoor het vermoedelijke slachtoffer niet uit.

- Het uithoren van het vermoedelijk slachtoffer en/of het spreken met contactpersonen van het vermoedelijk slachtoffer kan een eventueel juridisch traject verstoren.
- Het is niet aan de vrijwilliger om aan waarheidsvinding te doen!

\* Neem bij een vermoeden nooit zelf contact op met de vermoedelijke pleger.

- De beste manier om het misbruik te stoppen en aan te pakken is een objectief en een officieel onderzoek.



\* Denk aan de (voorlopige ) zwijgplicht.

- Belof nooit geheimhouding, ook niet wanneer een slachtoffer erom vraagt.

•

## **Bijlage 4**

Wat zijn de momenten waarop de minderjarige leden van muziekvereniging Apollo kwetsbaar zijn ?

1. Tijdens jeugdactiviteiten, b.v. bezoek zwembad
2. Reisjes naar b.v. het buitenland
3. Tijdens muzieklessen wanneer individuele lessen worden gegeven
4. Tijdens het passen van het uniform
5. ....
6. ....